

Шевчук Т. І.,
*кандидат медичних наук,
доцент кафедри медичної біології
Вінницького національного медичного університету
імені М. І. Пирогова*

Хлєстова С. С.,
*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри медичної біології
Вінницького національного медичного університету
імені М. І. Пирогова*

ПРОБЛЕМА ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ПЕРШОГО КУРСУ

З медико-біологічної точки зору адаптація відображає властивості організму взаємодіяти з навколишнім середовищем, змінюватися в будові або функціонуванні, що дозволяє йому вижити в певних умовах. Психосоціальна адаптація зумовлює пристосування особистості до змінних умов соціуму, нового колективу, місця діяльності чи навчання, до побутових умов існування тощо.

Студент-першокурсник постійно проходить біологічну адаптацію, яка пов'язана з певним етапом онтогенезу і включає пристосування до нових кліматичних умов, режиму активності, сну, до фізичних і нервово-психічних навантажень, іншого режиму і характеру харчування тощо. Одночасно з біологічною відбувається і психосоціальна адаптація, в яку входить пристосування до студентського колективу, умов навчально-виховного процесу, до атмосфери університету, його структури і організації, формування певних комунікацій з оточуючими, визначення свого власного стилю поведінки, сприйняття свого соціального статусу та ролі в колективі, прийняття норм і правил перебування у навчальному закладі, усвідомлення вимог суспільства до обраного фаху.

Рівень психосоціальної адаптації студентів-медиків є тим критерієм, який відображає ступінь їхньої готовності до навчання і здобуття певних вмінь і навичок, тому метою роботи стало вивчення особливостей адаптації студентів першокурсників до нових умов існування, навчання, побуту, спілкування. В зв'язку з цим було проведено опитування, в якому взяли участь студенти першого курсу медичного

факультету Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова.

В результаті анкетування виявлено, що 43,4 % студентів вважають, що легко і швидко адаптуються до умов проживання і навчання, а інші адаптуються через 1–1,5 місяці (43,4 %) і 13,2 % адаптуються дуже важко протягом року.

Щодо соціально-комунікативної адаптації, то більше половини респондентів (63,7 %) відмітили, що у них відсутні будь-які проблеми при спілкуванні з оточуючими. Більшість з них на момент опитування встановили, яку роль вони виконують в колективі: 28,7 % – аналітик, 23,6 % – генератор ідей, 15,3 % – мотиватор, 13,4 % – реалізатор, 8,9 % – лідер, 7,6 % – контролер.

Психосоціальна адаптація пов'язана із соціокомунікативними здібностями студентів. Відомо, що соціокомунікативна компетентність є основною характеристикою майбутнього лікаря, яка дозволяє йому інтегруватися в соціум і виконувати свої обов'язки [5, с. 490], але наявність труднощів при спілкуванні зі студентами і викладачами, що часто виникає на першому курсі, значно знижує рівень психосоціальної адаптації, призводить до погіршення стану здоров'я студентів і, відповідно, знижує ефективність і якість навчання.

На сьогодні існує думка, що сучасні студенти швидше адаптуються до умов нестабільності, тому зростає важливість преадаптивних процесів, що включають наявність готовності до змінних умов середовища, вміння вирішувати певні задачі і приймати рішення в нестандартних ситуаціях, нести відповідальність за прийняті рішення, усвідомлювати і прогнозувати результати своєї діяльності [3, с. 80].

Адаптацію студентів до навчального процесу розглядають як результат взаємної відповідності між потребами студентів і вимогами навчального закладу. Показником успішної адаптації вважають інтеграцію особистості в колектив, усвідомлення свого статусу як студента, прийняття і встановлення певних правил поведінки в групі. Важливий вплив на успішну психосоціальну адаптацію здійснюють викладачі, куратори, психологи, які повинні інформувати студентів про умови проживання, навчальні дисципліни, студентські гуртки, конференції, студентські наукові товариства; допомагати налагодити взаємовідносини між студентами, викладачами і керівництвом навчального закладу; допомагати організувати процес навчання і самостійної роботи, оволодіти навичками планування режиму і самоорганізації [2, с. 62].

Велика увага на сьогодні приділяється адаптації студентів з особливими освітніми потребами. Автори зазначають, що з метою успішної соціальної, психологічної і педагогічної адаптації таких студентів

необхідне впровадження нових методів і форм навчання, а також усвідомлення процесу як цілісного, що поєднує формування студентами досвіду навчальної діяльності, активну інтеграцію в соціальне середовище, сприйняття певних соціальних моделей поведінки [1, с. 55].

Успішність адаптації студентів-медиків прямо залежить від соціально-психологічного клімату навчального закладу. Так, вченими встановлено, що важливими показниками соціально-психологічної атмосфери в колективі студентів медико-психологічного факультету є згуртованість, взаємодія, свобода вибору діяльності, взаємоповага, взаємодопомога, довіра, толерантність, доброзичливість та чуйність [4, с. 225]. Автор стверджує, що адаптація включає психологічну готовність до навчання у медичному закладі, уявлення студентами своєї майбутньої професії лікаря психолога, формування ділових партнерських відносин, а також позитивне психологічне оточення.

Позитивно на адаптацію впливає відчуття благополуччя студентами, яке залежить від стану соціально-психологічного клімату в групі. Сприятливою соціально-психологічною атмосферою вважають, якщо в студентів спостерігається високий рівень самооцінки, само- і взаємоповаги, усвідомлення важливості партнерства і колективної роботи, відчуття комфорту при спілкуванні один з одним, задоволеність від навчання і комунікації [6, с. 78].

Отже, процес адаптації студентів першого курсу до навчання складний, багатоступінний і багатоступінний. Успішність психосоціальної адаптації залежить від багатьох чинників: від нервово-психічного стану самих студентів, від їх соціальної зрілості, від готовності існувати в змінних умовах середовища, а також від наявності позитивної атмосфери у навчальному закладі та від надання допомоги і підтримки адміністрацією і викладачами вузу.

Список використаних джерел:

1. Гладиш М. О. Наукові підходи до проблеми адаптації студентів з особливими освітніми потребами в умовах закладу вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 63. Т. 2. С. 55–58.

2. Дідух М. М. Проблеми й основні напрями адаптації студентів до умов навчання в закладах вищої освіти. *Юридична психологія*. 2019. № 2(25). С. 61–69.

3. Новікова Ж. М. Психологічна адаптація та преадаптація студентів-першокурсників в умовах нестабільного світу. *Молодий вчений*. 2018. № 2(58). С. 80–84.

4. Хлестова С. С. Соціально-психологічний клімат майбутніх лікарів психологів в умовах медичного закладу вищої освіти. *Наукові*

записки Міжнародного гуманітарного університету. 2021. Вип. 34. С. 224–227.

5. Шевчук Т. І. Визначення стану сформованості соціокомунікативної компетентності у студентів-медиків. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2022. № 9(14). С. 483–494.

6. Яковлева С. Д. Соціально-психологічний клімат групи та його вплив на суб'єктивне благополуччя студентської молоді. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки*. 2022. № 1. С. 77–83.